

Η Πρώιμη παρέμβαση για τα παιδιά με αναπηρία ως πυλώνας κοινωνικής ένταξης

Δημήτριος Π. Νικόλσκυ

Πρόεδρος της Επιτροπής για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες
του Συμβουλίου της Ευρώπης

Προϊστάμενος Τμήματος «Ενίσχυσης Παιδιού με Αναπηρία»,

Υπουργείο Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης & Κοινωνικής Αλληλεγγύης

Το ρητό «το συντομότερο, το καλύτερο» περιγράφει τη σπουδαιότητα που έχει για το ίδιο το άτομο με αναπηρία αλλά και για τη κοινωνία η εφαρμογή πολιτικών πρώιμης παρέμβασης. Η Πρώιμη παρέμβαση για τα παιδιά με αναπηρία συντίθεται από ένα πλέγμα πολιτικών και δράσεων, που ανεξαρτήτως του σχεδίου υλοποίησης που υιοθετείτε, θα πρέπει να ανταποκρίνεται στα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά, τη σύνθεση ή τη δομή της κοινωνίας και πάντα σε συνάρτηση με τα διαθέσιμα εργαλεία. Η κρίσιμη ηλικιακή ομάδα είναι τα παιδιά 0-6 ετών, εκεί όπου οι ενέργειες μπορούν να αποφέρουν τα προσδοκώμενα αποτελέσματα.

Τα παιδιά με αναπηρία και οι οικογένειές τους αντιμετωπίζουν εμπόδια όπως η ανεπαρκής νομοθεσία και πολιτικές, οι αρνητικές στάσεις και τα στερεότυπα, οι υποβαθμισμένες υπηρεσίες και η έλλειψη προσβάσιμων χώρων. Η μη έγκαιρη και εξειδικευμένη παρέμβαση, η μη ικανοποιητική προστασία των παιδιών με αναπτυξιακές δυσκολίες ή με αναπηρία καθώς και ελλειμματική υποστήριξη του οικογενειακού περιβάλλοντος, συνδέονται με τη κοινωνική περιθωριοποίηση και τον κοινωνικό αποκλεισμό.

Ο σχεδιασμός πολιτικών πρώιμης παρέμβασης αποτελεί προτεραιότητα στους διεθνείς οργανισμούς (Ο.Η.Ε., ΣτΕ, Ε.Ε.) και ως εκ τούτου, τα κράτη μέλη οφείλουν να εξασφαλίσουν ότι οι ανάγκες των παιδιών με αναπηρία και των οικογενειών τους πρέπει να αξιολογούνται προσεκτικά από τις αρμόδιες αρχές, προκειμένου να παρέχονται μέτρα υποστήριξης που θα επιτρέπουν στα παιδιά να μεγαλώσουν με τις οικογένειές τους, ενταγμένα ισότιμα στη κοινωνία.

Σε αυτό το πλαίσιο, η ενίσχυση της οικογένειας αποτελεί ακραιφνή παράγοντα για την ουσιαστική λειτουργία των προγραμμάτων πρώιμης παρέμβασης. Οι δομές στήριξης της οικογένειας μπορούν να εξασφαλίσουν μια πλούσια και αναπτυσσόμενη παιδική ηλικία και να θέσουν τα θεμέλια μιας συμμετοχικής και ανεξάρτητης ζωής των μετέπειτα ενηλίκων. Είναι επομένως σημαντικό οι υπεύθυνοι χάραξης πολιτικής να λαμβάνουν υπόψη τις ανάγκες των παιδιών με αναπηρία και των οικογενειών τους

κατά το σχεδιασμό των πολιτικών για τις αναπηρίες και των γενικών πολιτικών για τη προστασία του παιδιού και της οικογένειας.

Η πρόωρη παιδική παρέμβαση, συμβάλλει να καλλιεργηθούν ποικίλες ικανότητες και να ξεπεραστούν τα μειονεκτήματα και οι ανισότητες. Τα προγράμματα που ανταποκρίνονται στις ατομικές ανάγκες και σέβονται την ιδιαιτερότητα των παιδιών, συμβάλλουν στην οικοδόμηση μιας ανεκτής κοινωνίας χωρίς αποκλεισμούς.

Οι πολιτικές πρώιμης παρέμβασης περικλείουν δράσεις που περιλαμβάνουν τον κοινωνικό τομέα, τον τομέα υγείας καθώς και της εκπαίδευσης. Η προσέγγιση πρέπει να είναι ολιστική. Τα παιδιά με αναπηρία και τα μέλη των οικογενειών τους χρειάζονται πρόσβαση σε κοινωνικές υπηρεσίες υποστήριξης, φροντίδας που περιλαμβάνει και ένα πλέγμα παροχών. Έτσι, σε ένα σύστημα κοινωνικής προστασίας για όλους, οι δράσεις που αναπτύσσονται είναι καθολικές ώστε οι οικογένειες παιδιών με αναπηρία να ξεπερνούν τα όποια κοινωνικά και οικονομικά εμπόδια στη προοπτική της κοινωνικής ένταξης. Οι υπηρεσίες υγείας καλούνται να συνεπικουρούν με τρόπο ώστε να εξασφαλίζεται η κατάλληλη φροντίδα και υποστήριξη σε τομείς όπως η έγκαιρη ταυτοποίηση, η αξιολόγηση και ο προγραμματισμός της παρακολούθησης και αξιολόγησης. Η διάγνωση, αξιολόγηση και παρακολούθηση της υγείας των παιδιών με αναπηρία απαιτεί και την ύπαρξη κεντρικών αλλά και περιφερειακών υπηρεσιών υγείας, επαρκώς στελεχωμένων. Η εκπαίδευση και η σχολική ενσωμάτωση πρέπει να αποτελεί υψηλή προτεραιότητα ώστε οι οικογένειες να γνωρίζουν και να λαμβάνουν επαρκείς πληροφορίες σχετικά με το τι μπορεί να κάνει το παιδί τους προκειμένου να συμμετέχει, αρχικά, στο σχολικό περιβάλλον και στη συνεκπαίδευση.

Στην Ελλάδα υπάρχουν υπηρεσίες που προγραμματίζουν, στο κομμάτι που τους αντιστοιχεί, επί μέρους πολιτικές πρώιμης παρέμβασης ενώ ταυτόχρονα λειτουργούν κοινωνικές δομές και φορείς δημοσίου ή ιδιωτικού δικαίου που αναπτύσσουν τέτοιες δράσεις. Αυτό όμως που λείπει είναι ο εθνικός σχεδιασμός και οι συνέργιες που πρέπει να ζυμωθούν ώστε να ευδοκιμήσει το ολιστικό μοντέλο. Απαιτείται η ανάπτυξη, εφαρμογή και παρακολούθηση μιας ολοκληρωμένης πολυτομεακής εθνικής στρατηγικής πρώιμης παρέμβασης και σχεδίου δράσης για τα μικρά παιδιά με αναπηρία που να περικλείει την οικογενειακή υποστήριξη, την ευαισθητοποίηση και κινητοποίηση της κοινότητας καθώς τον συντονισμό των υφιστάμενων υπηρεσιών και της βελτίωσής των. Οι πολιτικές πρώιμης παρέμβασης αποθαρρύνουν κακές επιλογές «ιδρυματικού τύπου», ενδυναμώνουν την ψυχοκοινωνική ανάπτυξη του παιδιού με αναπηρία και διατηρούν την οικογενειακή συνοχή. Θα τολμούσα να πω, ότι η πρώιμη παρέμβαση κρατά την οικογένεια ενωμένη.